

Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu

**A FAVOR
DE L'ÈXIT
ESCOLAR**

Materials per a l'atenció
a la diversitat

Guia per a mestres i professors
Educació primària
Educació secundària obligatòria

Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu

Materials per a l'atenció a la diversitat

Guia per a mestres i professors

Educació primària

Educació secundària obligatòria

Aquesta *Guia* està basada en el document elaborat pel grup de treball d'altres capacitats del Departament d'Ensenyament, coordinat per la Dra. Mercè Martínez Torres.

Agraïm la col·laboració del Col·legi de Pedagogs de Catalunya (COPEC), del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya (COPC), de les associacions i fundacions d'altres capacitats de Catalunya que han revisat la *Guia* i que, amb els seus suggeriments, han contribuït a millorar-la.

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Elaboració: Direcció General d'Educació Infantil i Primària
Direcció General d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat
Edició: Servei de Comunicació i Publicacions
1a edició: gener de 2013
Disseny de la coberta: Estudi Carme Vives
Impressió: Agpograf, SA
Tiratge: 500 exemplars
Dipòsit legal: B-24.166-2012

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	4
1. CARACTERÍSTIQUES DELS ALUMNES AMB ALTES CAPACITATS	6
2. ESTEREOTIPS I REALITATS EN L'ÀMBIT DE LES ALTES CAPACITATS	9
3. DETECCIÓ DE LES ALTES CAPACITATS	10
4. EINES D'OBSERVACIÓ PER DETECTAR INDICADORS D'ALTES CAPACITATS	11
4.1. Taula d'observació del desenvolupament avançat dels 0 als 3 anys i característiques dels nens amb altes capacitats d'edats compreses entre 2,5 i 5,5 anys	12
4.2. Graelles de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats	15
4.2.1. Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 3 a 4 anys	15
4.2.2. Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 5 a 8 anys	17
4.2.3. Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 9 a 14 anys	19
4.3. Graelles de valoració per detectar les intel·ligències múltiples d'alumnes a partir de cicle mitjà de primària	21
4.3.1. Graella de valoració per a l'alumne/a	22
4.3.2. Graella de valoració per als mestres i pares o tutors	26
4.4. Graelles de valoració per detectar capacitats a alumnes a partir de cicle mitjà de primària	30
4.4.1. Graella de valoració per a l'alumne/a	31
4.4.2. Graella de valoració per als mestres i pares	34
5. L'AVALUACIÓ PSICOPEDAGÒGICA	37
5.1. Model d'autorització dels pares o tutors per dur a terme l'avaluació psicopedagògica	38
5.2. Procediment per sol·licitar l'avaluació psicopedagògica	39
5.3. Informe d'avaluació psicopedagògica	40
6. PAUTES D'ACTUACIÓ	41
6.1. Eixos bàsics d'intervenció	41
6.2. Pràctiques docents que afavoreixen l'atenció als alumnes	42
6.3. Programes que es poden aplicar	44
7. EL PLA INDIVIDUALITZAT	46
8. PER SABER-NE MÉS: RECURSOS, MATERIALS, PUBLICACIONS	48
BIBLIOGRAFIA	52

PRESENTACIÓ

Els alumnes amb altes capacitats formen un grup heterogeni que comparteix trets comuns, de manera semblant al col·lectiu d'alumnes amb dificultats per aprendre. Cal detectar-los com a primer pas per poder atendre les seves necessitats. Durant els darrers anys hi ha hagut un buit important en la seva detecció i en l'actuació dels professors, segurament a causa de la falsa creença que els alumnes amb altes capacitats no necessiten cap tipus d'intervenció ni recursos diferents, perquè tenint unes capacitats superiors ja no cal fer-hi cap treball específic.

La Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació disposa, a l'article 83, sobre els criteris d'organització dels centres per a atendre els alumnes amb altes capacitats, el següent: «1. El projecte educatiu de cada centre ha d'incloure els elements metodològics i organitzatius necessaris per a atendre els alumnes amb altes capacitats, amb programes específics de formació i flexibilitat en la durada de cada etapa educativa. 2. L'Administració educativa ha d'establir, per mitjà dels serveis educatius, protocols per a la identificació de les altes capacitats i l'atenció metodològica adequada.».

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació estableix, a l'article 76, que correspon a les administracions educatives adoptar les mesures necessàries per identificar l'alumnat amb altes capacitats i valorar com més aviat millor les seves necessitats. Així mateix, els correspon adoptar plans d'actuació adequats a aquestes necessitats.

Tant el Decret 142/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària com el Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, disposen, respectivament, en el capítol 4 sobre l'atenció a la diversitat, que l'escolarització dels alumnes amb altes capacitats intel·lectuals podrà comportar tant l'adaptació curricular com la flexibilització de la permanència en un curs, en un cicle o en tota l'etapa educativa. Així mateix, ordena que el Departament d'Ensenyament establirà els requisits per a la detecció, l'avaluació i la regulació de l'expedient acadèmic.

El Decret 142/2008, de 15 de juliol, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat regula en el capítol 5 sobre l'atenció a la diversitat que, en els termes que determini el Departament d'Educació, s'han de preveure les mesures necessàries d'adaptació de la resposta educativa a fi d'afavorir el desenvolupament de la potencialitat intel·lectual i creativa i la socialització positiva dels alumnes amb una capacitat intel·lectual elevada, identificada mitjançant una avaluació psicopedagògica.

Aquest treball sistemàtic d'atenció a les altes capacitats s'ha de recollir en el projecte educatiu del centre (PEC), després de revisar les creences i actituds que el centre docent té sobre les bases del model inclusiu per afavorir els talents i l'excel·lència de tot l'alumnat: alumnes amb altes capacitats, amb discapacitats i amb dificultats d'aprenentatge. Cal, doncs, planificar com desenvolupar al màxim els talents i l'excel·lència per tenir:

- alumnes més hàbils socialment;
- alumnes més competents personalment;
- alumnes amb més benestar emocional.

Aquest treball requereix:

- actualitzar la formació dels mestres i professors davant les altes capacitats, així com dels equips d'assessorament psicopedagògic (EAP) i orientadors;
- incrementar la relació i la confiança entre els centres i les famílies;
- intensificar els plantejaments organitzatius (grups de treball, gestió de l'aula, tutories...);
- millorar els plantejaments didàctics (models d'aprenentatge, metodologies, dissenys didàctics).

És necessari fer un treball d'identificació de les altes capacitats intel·lectuals i un bon seguiment per part de l'EAP recollint-ne les variables següents:

- variables cognitives, d'aprenentatge i d'adquisició del coneixement;
- variables socioemocionals;
- variables de l'entorn.

L'objectiu d'aquesta guia és ajudar a la detecció d'alumnes amb altes capacitats, conèixer-ne les característiques i necessitats; presentar diferents pautes educatives per donar resposta dins de l'aula i en l'orientació personal, així com oferir eines d'observació i recursos per elaborar ampliacions curriculars, desenvolupament de projectes creatius i desenvolupament d'habilitats socials i de cooperació.

Actualment ens plantejem com podem millorar l'èxit educatiu de tots els centres docents i com oferir les oportunitats adequades a tots els alumnes. En aquest marc ens preguntem en què consisteix donar una educació d'excel·lència als alumnes amb altes capacitats.

Aquesta guia es fonamenta en el reconeixement i l'acceptació de les diferents necessitats educatives que presenta la diversitat dels alumnes a les aules, i en la necessitat d'ajustar les respostes educatives a les possibilitats i capacitats de cada un d'ells, com també en la voluntat de donar compliment a la Resolució 222/VIII del Parlament de Catalunya, sobre el projecte d'atenció a l'alumnat amb altes capacitats intel·lectuals (tram. 250 00893/089) publicada al *Butlletí del Parlament de Catalunya* el 23 de juny de 2008.

En aquest document es defineixen els conceptes relacionats amb les altes capacitats intel·lectuals amb l'objectiu de facilitar la detecció d'aquests alumnes i poder proporcionar, d'aquesta manera, una resposta educativa holística i ajustada a les seves necessitats.

Alba Espot

Directora general d'Educació Infantil i Primària

Teresa Pijoan

Directora general d'Educació Secundària
Obligatòria i Batxillerat

1. CARACTERÍSTIQUES DELS ALUMNES AMB ALTES CAPACITATS

En els darrers 30 anys, les investigacions han desafiat la visió llargament mantinguda de la intel·ligència com un concepte immutable; ara s'entén que la intel·ligència és complexa, que hi ha moltes variables que hi incideixen i, per tant, per mesurar-la cal prendre en consideració molts criteris. Aquests coneixements s'han de tenir presents a l'hora d'establir els procediments de l'avaluació psicopedagògica i, en general, quan es vol mesurar la intel·ligència. Aplicar solament proves que mesurin el QI ja no és un procediment vàlid per identificar els múltiples talents que poden presentar els estudiants.

Hi ha un acord força generalitzat entre els investigadors que en els nens amb altes capacitats varia molt la velocitat amb què aprenen i les àrees en què són competents. La majoria d'investigadors coincideixen que hi ha moltes maneres de ser intel·ligent i formes diferents de manifestar-se les altes capacitats. La majoria també coincideix que s'ha de posar l'èmfasi en els processos de desenvolupament del potencial d'aquests alumnes, no en etiquetar-los.

El Departament d'Educació dels EEUU, basant-se en les noves investigacions desenvolupades en aquesta àrea, en l'informe titulat National Excellence: A Case for Developing America's Talent (L'excel·lència nacional. Les raons per a desenvolupar el talent d'Amèrica), l'any 1993 va proposar la definició d'altres capacitats següent:

Els nens i adolescents amb altes capacitats demostren respostes notablement elevades, o el potencial necessari per a aconseguir-les, comparats amb altres individus de la mateixa edat, experiència o entorn. Tenen alts nivells de capacitat en les àrees cognitives, creatives i/o artístiques, mostren una capacitat excepcional de lideratge o destaquen en matèries acadèmiques específiques.

Les altes capacitats es poden trobar en nens i adolescents de tots els grups culturals, en tots els nivells socials i en tots els àmbits de l'activitat humana.

D'acord amb aquesta definició en l'àmbit educatiu s'han de desenvolupar uns sistemes d'identificació dels alumnes amb capacitats superiors que:

1. Sigui variat, ha d'incloure tota la gamma de capacitats.
2. Apliqui diversos instruments d'avaluació.
3. No tingui influències culturals, és a dir, que identifiqui igual els alumnes provinents de nivells socials diferents un accés igualitari als recursos educatius necessaris.
4. Sigui flexible i adaptable, s'han d'utilitzar procediments d'avaluació que acceptin ritmes diferents i diferents interessos.
5. Identifiqui el potencial dels alumnes, tant les capacitats que no s'observen fàcilment com les que resulten evidents.
6. Avalui la motivació, la motivació dels alumnes, que és un factor bàsic de l'èxit escolar.

El grup d'alumnes amb altes capacitats no és un grup homogeni, per la qual cosa no poden definir-se característiques per a tot el grup. És possible, però, diferenciar tipus de combinacions d'habilitats cognitives que permeten agrupar els alumnes amb altes capacitats en perfils

d'excel·lència. L'avantatge, malgrat que cada persona és única, és que els perfils donen una informació més precisa sobre grups d'alumnes amb comportaments similars.

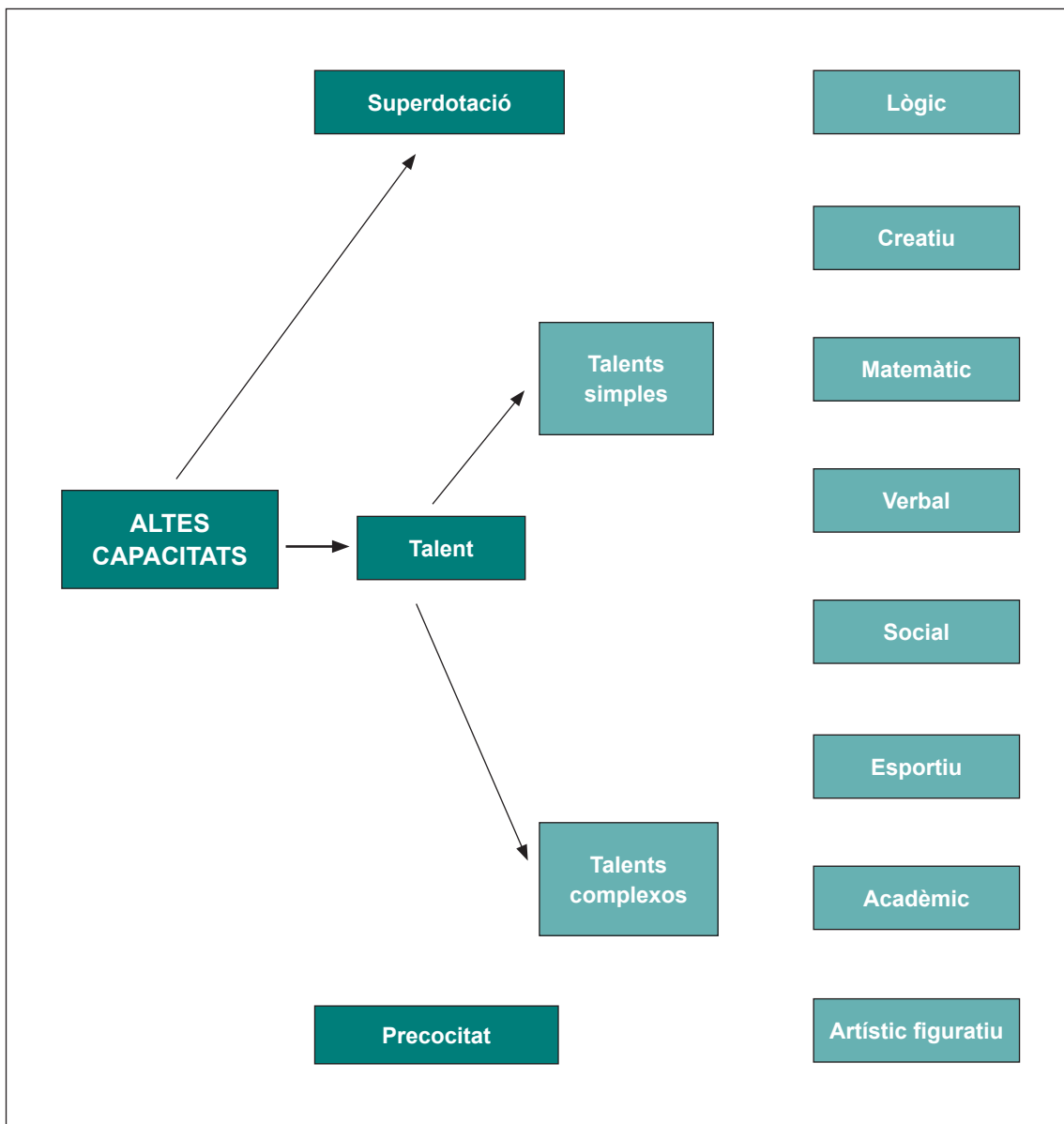
Entre els alumnes amb altes capacitats podem distingir d'una forma general tres perfils:*

- LA SUPERDOTACIÓ es conceptualitza com un perfil, on tots els recursos intel·lectuals presenten un nivell elevat tant de raonament lògic com de creativitat, una bona gestió de memòria i de captació de la informació (gestió perceptual). Aquests recursos es manifesten en el raonament verbal, en el raonament matemàtic i en l'aptitud espacial. D'una banda, la configuració intel·lectual del superdotat possibilita una producció eficaç en qualsevol àmbit o tasca; i, d'altra banda, implica una diferència qualitativa molt important, disposar de recursos múltiples que permeten una acció combinada d'aquests, és a dir, estratègies complexes per a solucionar problemes complexos, impossibles de solucionar amb un únic recurs.
- EL TALENT respon en certa mesura al concepte oposat: especificitat i diferències quantitatives. Així, qualificarem de persona amb talent, la que mostra una elevada aptitud en un àmbit o tipus d'informació (per exemple, talent verbal, o matemàtic) o en un tipus de processament (talent lògic o creatiu). En la resta d'àmbits o de formes de processament poden presentar nivells discrets, fins i tot deficitaris. Les diferències quantitatives solen concretar-se, dins de l'àmbit de talent en la velocitat d'execució i l'automatització de processos.
 Quan el talentós només destaca en un àrea concreta, mentre que en la resta presenta valors normals i, en alguns casos, deficitaris, parlem d'un talent simple. En les àrees pròpies del seu talent, el talentós es mostrarà amb freqüència, molt més efectiu que el superdotat. Poden assenyalar-se altres talents simples com el social, el musical o el motriu. Aquests àmbits s'han d'avaluar amb proves específiques per a aquestes àrees de talent, i sovint el seu potencial es descobreix per les seves aficions o activitats.
 Sovint, però, ens trobem amb formes de talent on es combinen diferents aptituds específiques, els anomenem talents complexos quan aquesta combinació de recursos dóna lloc a una conducta o talent que podem identificar. Per exemple, el talent artístic figuratiu que presentaria una combinació de gestió perceptual + aptitud espacial + creativitat + un nivell adequat de raonament lògic.
 Un cas de talent complex al qual volem fer especial atenció és el del talent acadèmic. Aquest és una forma de talent complex en el qual es combinen, com a mínim, recursos elevats de tipus verbal, lògic i de gestió de la memòria. El perfil intel·lectual del talent acadèmic el capacita amb una gran eficàcia per als aprenentatges estructurats o formals, obtenen informació de qualsevol font estructurada i presenten un bagatge de coneixements i vocabulari més extens que els seus companys d'edat. Cal aclarir que les formes tradicionals de mesura de les capacitats intel·lectuals (QI superior a 120/130) no podien diferenciar entre el talent acadèmic i la superdotació, ja que un talentós acadèmic té prou recursos com per treure un bon resultat en una prova d'intel·ligència convencional.
- LA PRECOCITAT no és un fenomen intel·lectual, pròpiament dit, sinó evolutiu i, per tant, implica un ritme de desenvolupament més ràpid, però no pas l'assoliment de nivells de desenvolupament superiors. Els alumnes amb precocitat solen manifestar un major nombre de recursos intel·lectuals que els seus companys i companyes, mentre els recursos intel·lectuals bàsics estan madurant. Una vegada acabada la maduració, la seva capacitat intel·lectual és completament normal, per tant, la precocitat serà tant més manifesta com més joves siguin els infants. A efectes de comportament i d'aprenentatge, les persones amb precocitat solen mostrar les mateixes condicions que infants de major edat. Igualment, poden mostrar perfils propis del talent acadèmic o de talents específics.

* Aquestes definicions s'han adaptat de les proposades per Castelló i Martínez (1999).

La precocitat s'ha de distingir dels dos conceptes descrits anteriorment, atès que és un fenomen fonamentalment evolutiu, mentre que la superdotació i el talent són fenòmens cognoscitius estables.

Al llarg de l'etapa de desenvolupament i activació dels recursos intel·lectuals bàsics (entre 0 i 14 anys) les diferències de configuració poden respondre, com a mínim, a dues causes: diferències en el ritme de desenvolupament, i en aquest cas parlariem de precocitat si l'activació dels recursos intel·lectuals es du a terme en un espai de temps més breu que el ritme mitjà (considerat normal), i, diferències de sostre, si, un cop finalitzat el desenvolupament cognoscitiu bàsic, l'alumne presenta més i millors aptituds que la mitjana, com és el cas de la superdotació i el talent.

2. ESTEREOTIPS I REALITATS EN L'ÀMBIT DE LES ALTES CAPACITATS

A continuació es recullen alguns dels estereotips, mites i realitats dels alumnes amb altes capacitats.

ESTEREOTIPS, MITES, TÒPICS	REALITATS
Generals	
Sol ser de classe mitjana o alta.	Prové de qualsevol classe social.
Té un alt coeficient intel·lectual.	El criteri psicomètric no és l'únic, s'ha de complementar amb models que identifiquin el major nombre de factors o variables de les altes capacitats, creativitat, aptituds...
Presenta superioritat física o bé està poc capacitat físicament.	El seu desenvolupament físic és totalment independent de l'alta capacitat.
La superdotació és innata.	La biologia juga un paper important en el desenvolupament intel·lectual, però el context on es desenvolupa influeix en la seva capacitat.
Sol ser excessivament seriós i amb poc sentit de l'humor.	Té un sentit de l'humor més avançat del que s'espera per la seva edat.
Competència escolar	
Obté un bon rendiment escolar. Destaca en totes les àrees del currículum.	En ocasions pot obtenir un baix rendiment escolar o destacar només en les àrees que li interessin.
Acostuma a avorrir-se.	No més que els altres nens de la seva edat. Dins l'aula, s'ha d'ajustar la seva resposta educativa a les seves capacitats.
Té ordinàriament una gran motivació per a tots els temes.	S'interessa i destaca en els temes que desperten la seva curiositat.
Competència social i característiques emocionals	
Propens als desequilibris psicològics.	Acostuma a tenir menys desequilibris que altres companys sense altes capacitats.
Intervencions	
Ha de ser atès per professionals superdotats.	No és necessari que el professorat sigui superdotat. Ha de ser madur socialment i emocionalment i especialment ha d'orientar.

Extret de C. Artilles *et al.*, *Orientaciones para la detección y la identificación del alumnado que presenta altas capacidades y su intervención educativa*, Las Palmas de Gran Canaria: Gobierno de Canarias: Consejería de Educación, Cultura y Deportes, Dirección General de Ordenación e Innovación Educativa, 2003.

3. DETECCIÓ DE LES ALTES CAPACITATS

El nombre i el percentatge d'alumnes identificats com a superdotats o talentosos varia en funció de les pràctiques i els instruments emprats, de tota manera hi ha bastant consens que representen del 4% al 6% de la població escolar.

Els primers en observar que un nen o una nena té unes bones capacitats intel·lectuals són els adults propers, en general els seus pares i els seus mestres i professors.

Una bona manera d'identificar els talents dels alumnes és l'observació del seu treball escolar. Per exemple, en les activitats de música, observant és com millor es veu quins alumnes tenen talent i interès. Tanmateix quan els alumnes realitzen activitats relacionades amb la matemàtica, la informàtica o qualsevol altra matèria és pot observar quins alumnes segueixen amb interès i bon rendiment de forma continuada les activitats programades. Aquesta observació és molt important ja que ens permet conèixer les fortaleeses dels alumnes.

Utilitzar solament com a eina d'identificació mesures basades en la puntuació del QI per identificar les altes capacitats deixa en desavantatge els alumnes de les famílies més desfavorides econòmicament i els alumnes amb talents poc ortodoxos, que no són identificats en les proporcions equitatives.

Les altes capacitats, igual que per poder afirmar que està assolida qualsevol habilitat o conducta, s'han de manifestar en diferents contextos. És per aquest motiu que per a la seva detecció s'han d'utilitzar protocols que incloguin graelles de valoració per al professorat, els pares i els mateixos alumnes.

Els alumnes amb altes capacitats generalment no generen dificultats en els centres docents; les dificultats sorgeixen, en opinió de Clark (1991), amb aquells alumnes que mostren la seva intel·ligència amb un alt rendiment en l'àmbit cognitiu, acadèmic, creatiu, de lideratge, artístic o que tenen altres habilitats, quan no poden ser desenvolupades amb els programes ordinaris del centre docent.

Així doncs, l'aplicació de procediments i estratègies d'identificació s'ha d'iniciar quan sorgeix la necessitat de generar propostes educatives adaptades per als alumnes amb altes habilitats o destreses. No obstant això, s'ha de tenir present que els alumnes amb altes capacitats no sempre tenen un bon rendiment acadèmic. Witmore (1988) planteja que la detecció d'altres capacitats no sols ha d'anar adreçada a alumnes amb rendiment escolar alt, sinó que també s'han d'utilitzar procediments i estratègies d'identificació d'alumnes amb elevat potencial, però que no aconsegueixen un alt rendiment acadèmic, quan presentin:

- problemes de conducta;
 - manca de motivació;
 - deficiències específiques;
 - retard en algun aspecte del desenvolupament,
- o bé amb alumnes culturalment diferents.

4. EINES D'OBSERVACIÓ PER DETECTAR INDICADORS D'ALTES CAPACITATS

Les fonts d'informació més habituals són els professors, els pares i els mateixos alumnes.

Per als alumnes més petits les eines d'observació les han d'emplenar els pares i mestres. A mesura que els alumnes són més grans, ells també es poden autoavaluar. Les tècniques informals de valoració consisteixen en:

- graelles d'observació per al professorat;
- graelles d'observació per a pares;
- autoinforme dels alumnes a l'educació secundària.

En aquest apartat es presenten diferents propostes per a l'observació sistematitzada dels alumnes a fi de detectar-ne habilitats, capacitats i destreses excepcionals.

4.1. Taula d'observació del desenvolupament avançat dels 0 als 3 anys i característiques dels nens amb altes capacitats d'edats compreses entre 2,5 i 5,5 anys

La taula i la llista de característiques següents són només orientatives per identificar sospites de desenvolupament avançat en nens molt petits i la seva finalitat no és altra que entendre millor les conductes del nen o nena.

Taula comparativa del desenvolupament normal i el desenvolupament avançat de l' infant (Harrison, 1995)

Aquesta taula està expressada en mesos i compara els assoliments propis del desenvolupament normal i avançat de l'infant (possible sospita de precocitat).

Fites del desenvolupament en mesos (Harrison 1995)

Àrees de desenvolupament	Desenv. normal	Desenv. avançat
Desenvolupament motor gruixut		
Roda sobre si mateix/a	3	2,1
S'asseu sol/a	7	4,9
Roman dempeus en solitari	11	7,7
Camina sol/a	12,5	8,8
Puja les escales	18	12,6
Passa les pàgines dels llibres	18	12,6
Corre bé, amb desimboltura	24	16,8
Salta amb dos peus	30	21
Sap pedalar amb el tricicle	36	25,2
Tira la pilota sense dificultat	48	33,6
Salta amb peus alterns	60	42
Desenvolupament motor fi		
Juga amb el sonall	3	2,1
Reté objectes entre el dit índex i el polze	9	6,3
Fa gargots espontàniament	13	9,1
Dibuixa persones diferenciant dues parts del cos	48	33,6
Dibuixa persones amb un cos recognoscible	60	42
Dibuixa personatges amb coll, mans i roba	72	50,4
Desenvolupament del llenguatge		
Vocalitza 2 sons diferents	2,3	1,6
Diu la seva primera paraula	7,9	5,5
Respon 1 nom	9	6,3
Parloteja amb entonació	12	8,4
Té un vocabulari de 4-6 paraules	15	10,5
Anomena un objecte	17,8	12,5
Té un vocabulari d'unes 20 paraules	21	14,7
Combina diverses paraules espontàniament	21	14,7
Utilitza frases simples	24	16,8
Utilitza pronoms personals	24	16,8

Característiques dels nens amb altes capacitats d'edats compreses entre 2,5 i 5,5 anys

Aquesta llista de característiques ha estat elaborada per la Queensland Association for Gifted and Talented Children (QAGTC) d'Austràlia (Associació Queensland per a Infants Dotats i Talentosos), per tal d'unificar criteris i donar als pares les orientacions necessàries.

a) Desenvolupament avançat

La precocitat en les fites evolutives (vegeu la taula de Harrison).

b) Interès per l'aprenentatge

L'aprenentatge s'assumeix amb gran facilitat. La seva memòria els permet gran absorció de qualsevol tipus d'informació: àrees d'interès concret sobre temes socials, de la natura, sobre l'univers o d'altres.

c) Aprofundir en els coneixements

Necessiten aprofundir en els diferents aprenentatges del seu interès. Actuen com ho faria un filòsof o un científic intentant esbrinar i donar una explicació lògica a allò que els interessa.

d) Alt nivell d'activitat

Solen ser nens inquietos, amb necessitats de son reduïdes. Cerquen explicacions.

e) Precaució i temors

A causa del seu caràcter analític necessiten ser cautelosos i poden sentir temor davant la possibilitat d'error o d'un possible fracàs.

f) Sensibilitat

Un tret bastant comú és la sensibilitat i empatia que mostren respecte de temes com el maltractament a persones i a animals, la injustícia social, etc. Poden arribar a ser molt crítics amb ells mateixos i es poden tornar introvertits i reservats.

g) Desenvolupament desigual

Poden existir discrepàncies entre el desenvolupament de la capacitat intel·lectual respecte de les altres àrees com la conducta i, especialment, l'emocional.

h) Capacitat precoç per diferenciar entre realitat i fantasia

Es fan preguntes sobre la mort i sobre temes recurrents d'històries o contes per entendre els fets reals o la fantasia.

i) Interès precoç en qüestions morals o socials

Solen desenvolupar una especial sensibilitat o consciència vers problemes socials, desigualtats, injustícies, medi ambient, contaminació, violència, etc.

j) Major poder de raonament i manipulació

Els nens utilitzen com a eina comunicativa el llenguatge, i atesa la gran capacitat de comprensió i raonament lògic, poden utilitzar amb facilitat tot tipus d'arguments o demandes. A vegades, si no se'ls marca límits i disciplina "normals" es poden convertir en manipuladors.

k) Habilitats socials

Poden manifestar unes capacitats innates de lideratge en el seu grup. Els seus interessos especials poden presentar alguna dificultat en la relació amb els seus companys i la integració en el grup, amb sensació de rebuig, incomprensió i baixa autoestima.

l) Autonomia

Sovint són nens molt autònoms i és molt important que no se'ls organitzi constantment i que disposin del seu propi espai per organitzar i crear.

m) Perfeccionisme

La seva necessitat de fer preguntes pot resultar esgotadora per als pares i impertinent per als mestres. Quan no s'assoleixen les metes o objectius que s'han proposat, poden frustrar-se i sentir desassossec, la qual cosa pot conduir-los a refusar o abandonar abans la tasca o l'objectiu que tenien previst.

4.2. Graelles de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats

4.2.1. Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 3 a 4 anys

Marca amb una creu el valor corresponent per a cada indicador entre les 4 possibilitats:

1 = mai 2 = gairebé mai 3 = sovint 4 = sempre o gairebé sempre

INDICADORS		VALORACIÓ			
1	Adquireix i reté de forma ràpida la informació	1	2	3	4
2	Presenta facilitat per a l'adquisició de conceptes amb relació a la seva edat.	1	2	3	4
3	Utilitza un vocabulari ampli.	1	2	3	4
4	Té una gran informació de temes complexos amb relació a la seva edat.	1	2	3	4
5	Comprèn les explicacions amb rapidesa.	1	2	3	4
6	Mostra una actitud activa davant l'aprenentatge.	1	2	3	4
7	Demostra curiositat per tot el que l'envolta fent moltes preguntes.	1	2	3	4
8	S'observa imaginació i creativitat en les seves produccions.	1	2	3	4
9	Tendeix a treballar i jugar sol.	1	2	3	4
10	Té tendència a organitzar el grup.	1	2	3	4
11	Demostra sentit de l'humor.	1	2	3	4
12	Té períodes de concentració llargs.	1	2	3	4
13	És constant i persistent en les tasques que li interessin, fins que acaba.	1	2	3	4
14	Es mostra perfeccionista.	1	2	3	4
15	S'avorreix davant les activitats rutinàries i no vol fer-les.	1	2	3	4
16	Per la riquesa i precisió del seu llenguatge es pot etiquetar com a "saberut" o "setciències".	1	2	3	4
17	Dóna solucions inusuals a problemes plantejats.	1	2	3	4
18	No és gaire acceptat pel seu grup d'edat.	1	2	3	4
19	Utilitza la seva capacitat només en les activitats que li interessin, amb baix rendiment en les altres.	1	2	3	4
20	Prefereix jugar amb amics més grans.	1	2	3	4
21	Vol saber com estan fetes i com funcionen les coses.	1	2	3	4
22	S'avorreix amb facilitat.	1	2	3	4
23	Sap entregar 3, 4 o 5 objectes.	1	2	3	4
24	Prefereix realitzar activitats pròpies d'adults.	1	2	3	4
25	Té una memòria i retentiva inusuals.	1	2	3	4

LES ALTES CAPACITATS: DETECCIÓ I ACTUACIÓ EN L'ÀMBIT EDUCATIU

26	Pot mantenir l'atenció durant períodes llargs.	1	2	3	4
27	S'observa precocitat verbal.	1	2	3	4
28	Adquireix alguns coneixements sense ensenyament directe.	1	2	3	4
29	Té múltiples interessos.	1	2	3	4
30	Sembla que té un autoconcepte positiu.	1	2	3	4
31	Mostra gran capacitat de treball i baix nivell de cansament.	1	2	3	4
32	És molt competitiu.	1	2	3	4
33	Manté una bona relació amb l'adult.	1	2	3	4
34	Exerceix lideratge en el joc.	1	2	3	4
35	Es mostra immadur en algunes àrees del coneixement.	1	2	3	4
36	Fa transferències o troba relacions entre les coses amb facilitat.	1	2	3	4
37	Li agrada inventar jocs.	1	2	3	4
38	Pot muntar o desmuntar objectes mecànics.	1	2	3	4
39	Té reaccions de còlera i rebequeries davant la més petita contrarietat.	1	2	3	4
40	Té consciència dels seus sentiments i es fa ressò dels dels altres.	1	2	3	4
41	Pot construir un trencaclosques de 4 peces.	1	2	3	4
42	Reconeix lletres i nombres escrits.	1	2	3	4
43	Copia un cercle, un quadrat i un triangle.	1	2	3	4
44	Pot sumar fins a 5 objectes.	1	2	3	4
45	És capaç de recordar 4 xifres.	1	2	3	4
46	És capaç de realitzar 3 ordres alhora.	1	2	3	4
47	Sap resoldre un problema senzill de restar.	1	2	3	4
48	Reconeix diferències entre dos objectes pel color, la forma i la mida.	1	2	3	4
49	Observa el que falta en un dibuix incomplet.	1	2	3	4
50	És autònom i independent molt aviat.	1	2	3	4
Puntuació total					

Extret d'*Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09. L'autora d'aquesta taula és Luz Pérez (2005).

Criteri de valoració

Si la puntuació obtinguda és superior a 125 punts és convenient que un especialista confirmi les altes capacitats.

4.2.2. Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 5 a 8 anys

Marca amb una creu el valor corresponent per a cada indicador entre les 4 possibilitats:

1 = mai 2 = gairebé mai 3 = sovint 4 = sempre o gairebé sempre

INDICADORS		VALORACIÓ			
1	Mostra curiositat per saber de tot.	1	2	3	4
2	Sobresurt en el grup perquè comprèn les explicacions amb rapidesa.	1	2	3	4
3	La seva comprensió tendeix a ser global.	1	2	3	4
4	És persistent en les tasques començades fins que les acaba.	1	2	3	4
5	La memòria i la retentiva són inusuals.	1	2	3	4
6	Té un vocabulari ric i fluid per la seva edat.	1	2	3	4
7	No ha rebut estimulació primerenca.	1	2	3	4
8	Té impaciència per aconseguir una fita.	1	2	3	4
9	És molt madur/a per a la seva edat.	1	2	3	4
10	Dóna respostes sorprenents i inesperades.	1	2	3	4
11	És un dels primers en acabar la feina a la seva classe.	1	2	3	4
12	Sorprèn amb preguntes que ningú no espera.	1	2	3	4
13	Es molesta quan l'interrompen en una tasca.	1	2	3	4
14	És molt sensible davant el fracàs o la incomprensió.	1	2	3	4
15	Té habilitats artístiques especials.	1	2	3	4
16	Té habilitats especials en alguna àrea motora.	1	2	3	4
17	La seva motricitat és excel·lent.	1	2	3	4
18	Es relaciona bé amb els adults.	1	2	3	4
19	Li agrada relacionar-se amb alumnes més grans que ell/a.	1	2	3	4
20	Explica molt bé historietes i contes.	1	2	3	4
21	Mostra una actitud activa davant l'aprenentatge.	1	2	3	4
22	Té estones llargues de concentració en allò que el motiva.	1	2	3	4
23	S'observa creativitat i imaginació en les seves produccions.	1	2	3	4
24	Té gran informació de temes complexos per a la seva edat.	1	2	3	4
25	Fa transferències o troba relacions entre les coses amb facilitat.	1	2	3	4
Puntuació total					

Extret d'*Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09. L'autora d'aquesta taula és Luz Pérez (2005).

Criteri de valoració

Si la puntuació obtinguda és superior a 60 punts és convenient que un especialista confirmi les altes capacitats.

4.2.3. Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 9 a 14 anys

Marca amb una creu el valor corresponent per a cada indicador entre les 5 possibilitats indicades.

El valor 1 significa que no s'observa mai o gairebé mai, i el valor 5 indica que es manifesta en el seu grau màxim.

1 = mai 2 = gairebé mai 3 = sovint 4 = gairebé sempre 5 = sempre

INDICADORS		VALORACIÓ				
1	És espavilat/ada en situacions quotidianes i actua amb una facilitat inusual i admirable.	1	2	3	4	5
2	Té sentit de l'humor.	1	2	3	4	5
3	Demostra un esperit observador, agut i despert.	1	2	3	4	5
4	És atent/a, detallista i de tracte exquisit.	1	2	3	4	5
5	Considera les situacions problemàtiques com un repte.	1	2	3	4	5
6	Demostra curiositat per saber de tot, encara que no s'hagi explicat a classe.	1	2	3	4	5
7	És molt sensible davant els fracassos, les injustícies i la incomprensió.	1	2	3	4	5
8	És persistent i perfeccionista en les tasques que emprèn.	1	2	3	4	5
9	Els seus interessos són múltiples i variats.	1	2	3	4	5
10	Sobresurt entre els companys perquè comprèn les explicacions i les assimila ràpidament.	1	2	3	4	5
11	Prefereix relacionar-se amb companys més grans.	1	2	3	4	5
12	Freqüentment viu abstret en el seu món interior, com distret.	1	2	3	4	5
13	Sobresurt per la seva disponibilitat i responsabilitat en les tasques de grup.	1	2	3	4	5
14	Té una comprensió global i diferencia amb facilitat el que és principal del que és secundari.	1	2	3	4	5
15	Resol problemes encertant ràpidament el resultat.	1	2	3	4	5
16	Utilitza i organitza moltes estratègies per estudiar i aprendre.	1	2	3	4	5
17	S'organitza de forma que té temps per a tot.	1	2	3	4	5
18	El seu vocabulari i la seva fluïdesa verbal són rics i elaborats per a la seva edat.	1	2	3	4	5
19	L'apassiona la lectura i devora llibres i contes.	1	2	3	4	5
20	Les seves preguntes són incisives.	1	2	3	4	5
21	Té una imaginació desbordant i creativa.	1	2	3	4	5
22	S'avorreix i mostra desgana en classes rutinàries.	1	2	3	4	5
23	És molt madur/a per a la seva edat.	1	2	3	4	5
24	Si està concentrat/ada es molesta si l'interrompen.	1	2	3	4	5
25	Transfereix amb facilitat els coneixements i les estratègies apreses a altres continguts i situacions.	1	2	3	4	5
26	Capta les motivacions de la gent, els seus punts dèbils, les seves necessitats i comprèn els seus problemes.	1	2	3	4	5
27	Reprodueix amb exactitud els continguts apresos.	1	2	3	4	5

LES ALTES CAPACITATS: DETECCIÓ I ACTUACIÓ EN L'ÀMBIT EDUCATIU

28	Posseeix àmplia informació sobre temes que no són propis de la seva edat.	1	2	3	4	5
29	No està satisfet/a del ritme del seu treball. Sempre creu que cal millorar-lo.	1	2	3	4	5
30	És autosuficient i autodidacte/a. Demana poca ajuda al professor per a les seves tasques.	1	2	3	4	5
Puntuació total						

Extret d'*Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09. L'autora d'aquesta taula és Luz Pérez (2005).

Criteri de valoració

Si la puntuació obtinguda és superior a 70 punts és convenient que un especialista confirmi les altes capacitats.

4.3. Graelles de valoració per detectar les intel·ligències múltiples d'alumnes a partir de cicle mitjà de primària

Aquestes graelles de valoració les han d'emplenar per separat:

- l'alumne o alumna;
- els pares o tutors legals;
- el tutor/a, o el mestre/a.

Criteri de valoració

A fi de detectar precocitat, talents, o aptituds molt bones en determinats àmbits o tipus d'informació han de coincidir puntuacions elevades en les graelles emplenades pels pares o tutors legals i en les emplenades per mestres.

S'ha de tenir present que és força habitual que la puntuació assignada pels pares sigui més elevada que l'atorgada pels mestres.

4.3.1. Graella valoració per a l'alumne/a

Nom i cognoms:..... Edat:.....
 Curs: Centre: Data:.....

Puntuació: Cada ítem s'ha de puntuar de l'1 al 10.

El valor 1 indica que no hi estàs gens d'acord i el valor 10 manifesta que hi estàs completament d'acord.

INTEL·LIGÈNCIA LINGÜÍSTICA	
M'agrada molt llegir.	
Tinc molta facilitat per escriure.	
Em resulta fàcil explicar les meves idees als altres.	
M'agrada resumir i treure conclusions d'una lectura.	
Gaudeixo comunicant-me amb els meus amics, per telèfon, mòbil.	
Tinc bona memòria per recordar noms, dates, llocs.	
M'interessa aprendre idiomes.	
Són molt divertits per a mi els passatems: sopa de lletres, mots encreuats...	
Gaudeixo escoltant quan parlen les persones.	
Tinc facilitat per exposar temes, explicar acudits i contes davant els altres.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA LOGICOMATEMÀTICA	
M'és fàcil de resoldre problemes.	
Realitzo càlculs mentals ràpidament.	
M'agraden els trencaclosques que em fan pensar.	
Sóc capaç de calcular aproximadament el que valen les coses.	
Busco programes de matemàtiques a l'ordinador.	
Tinc facilitat per resoldre problemes de 2 o 3 formes diferents.	
M'ajuda a tenir èxit el ser organitzat i ordenat.	
M'agrada inventar problemes amb una solució donada.	
Tinc facilitat per relacionar objectes reals amb figures geomètriques.	
Gaudeixo calculant distàncies entre un lloc i un altre.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA VISUAL ESPACIAL	
M'agrada canviar l'ordre i la decoració de la meua habitació.	
Em diverteix dibuixar i pintar.	
Comprend millor les explicacions a través de mapes conceptuals, gràfiques, taules.	
M'és fàcil interpretar i llegir mapes i diagrames.	
Gaudeixo imaginant idees i dibuixos de forma variada.	
M'agrada veure pel·lícules, diapositives, "power points" i altres representacions visuals.	
Aprenc millor les coses a través d'imatges.	
Em diverteixen els trencaclosques en tres dimensions.	
Sempre que puc, faig dibuixos en llibres i quaderns.	
M'agrada fer construccions amb cubs.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA CINETICOCORPORAL	
M'agraden molt les manualitats.	
Sóc una persona activa i m'agrada el moviment.	
Em costa estar assegut molt de temps.	
M'agrada l'esport i jugar a l'aire lliure.	
Són importants per a mi les habilitats artístiques: la dansa, el teatre i el mim.	
Tinc facilitat per imitar els gestos i moviments característics dels altres.	
Valoro l'expressió de les persones: gestos, mirades.	
M'agrada desfer les coses i tornar-les a muntar.	
Necessito tocar les coses per aprendre, no en tinc prou de mirar.	
Sobresurto en algun esport.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA MUSICAL	
Aprinc els ritmes fàcilment.	
M'agrada tocar un instrument.	
Sóc capaç de diferenciar els sorolls ambientals.	
M'agrada treballar amb música ambiental.	
Sé diferenciar la música quan sona bé o està desafinada.	
Canto mentre faig coses.	
Voldria cantar en un cor.	
Em resulta fàcil posar ritme a un poema o canviar la lletra d'una cançó.	
M'agrada tot tipus de música.	
Recordo fàcilment les melodies i cançons.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA NATURALISTA	
M'interessen els documentals que fan referència a la natura.	
Sovint faig activitats a l'aire lliure.	
Em diverteix anar de càmping i fer excursions per la muntanya.	
Tinc facilitat per classificar animals, plantes i minerals.	
Respecto els animals com si fossin la meva mascota.	
M'agrada fer experiments i observar les transformacions que es produeixen.	
Respecto les plantes.	
Crec que és necessari protegir els parcs naturals.	
Reciclo els envasos, el vidre, el paper...	
M'ho passo bé estudiant el coneixement del medi.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA INTERPERSONAL	
Tinc dos o més bons amics.	
M'agrada conversar i parlar amb tothom.	
Aprenc millor en grup.	
Disfruto fent treballs en equip.	
M'agrada ajudar els altres i estar atent a les seves necessitats.	
Em preocupen els problemes de la meva família.	
M'agrada conèixer nous amics.	
Sóc feliç quan puc riure i passar-ho bé, sense riure'm dels companys.	
L'esport en equip és divertit.	
Els companys de la classe busquen la meva companyia.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA INTRAPERSONAL	
Sóc prudent i procuro no molestar els altres.	
La justícia és important per a mi.	
Aprenc dels meus errors.	
M'agrada conèixer els comentaris que els altres fan de mi.	
M'esforço quan crec que una cosa val la pena.	
Expresso fàcilment els meus sentiments: alegria, tristesa...	
Necessito saber el perquè de les coses.	
Col·laboro en l'ajuda a nens necessitats, segons les meves possibilitats.	
Sóc conscient de les meves qualitats i de les meves mancances.	
Estic content de ser com sóc i de fer el que faig.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA EXISTENCIAL O ESPIRITUAL	
Em desperta interès pensar què hi ha després de la vida i de la mort.	
Voldria saber per què vivim, pensem, estimem.	
Penso que hi ha algú superior a nosaltres.	
Perdono fàcilment els companys i recordo sempre les coses bones que m'han fet.	
Em sorprèn pensar com neixen, creixen i viuen, les persones, els animals i les plantes.	
Quan estic sol i en silenci penso en qui ha fet aquest món.	
En la mort d'una persona estimada recordo les coses bones que ha fet.	
Cada dia és per a mi una nova oportunitat per poder fer el bé i ajudar els altres.	
Davant la mort d'una persona penso a donar gràcies per haver-la conegut.	
Dintre meu sento la necessitat d'estimar i ser estimat.	
Total punts	

Exret de *Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09. L'autor d'aquesta taula és Walter McKenzie (1999).

Full de recollida de la puntuació de la graella de l'alumne/a

De l'alumne/a.....

Data.....

100																			
90																			
80																			
70																			
60																			
50																			
40																			
30																			
20																			
10																			
	Lingüística		Logicomatemàtica		Visual espacial		Cineticocorporal		Musical		Naturalista		Interpersonal		Intrapersonal		Espiritual o existencial		

Exret d'Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09.

4.3.2. Graella de valoració per als mestres i pares o tutors

Nom i cognoms:..... Edat:.....
 Curs: Centre: Data:.....

Puntuació: Cada ítem s'ha de puntuar de l'1 al 10.
 El valor 1 indica que no s'hi està gens d'acord i el valor 10 manifesta que s'hi està completament d'acord.

INTEL·LIGÈNCIA LINGÜÍSTICA	
Escriu millor que la mitjana de la seva edat, amb claredat, agudeses, realisme.	
Explica històries, relats, contes i acudits amb precisió.	
Té bona memòria per recordar noms, dates, poemes.	
Li agraden els jocs de paraules i els passatemps: sopa de lletres, mots encreuats.	
Gaudeix molt llegint.	
Té un vocabulari molt acurat i avançat per a la seva edat.	
Gaudeix escoltant, quan parlen els grans.	
Manté l'atenció del grup mentre parla.	
Es comunica amb els altres amb un bon nivell verbal, de forma clara i concisa.	
Li és fàcil extreure la idea principal d'un text o resumir un conte.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA LOGICOMATEMÀTICA	
És capaç de resoldre ràpidament càlculs mentals.	
Entén amb facilitat el llenguatge matemàtic.	
Raona bé i té sentit comú.	
És capaç de calcular aproximadament el que valen les coses.	
Busca programes de matemàtiques a l'ordinador.	
Té facilitat per resoldre problemes de 2 o 3 formes diferents.	
Li agrada l'assignatura de matemàtiques.	
És capaç d'inventar problemes amb una solució donada.	
Pensa d'una forma abstracta o conceptual superior a la resta d'alumnes.	
Gaudeix jugant a escacs o altres jocs d'estratègies.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA VISUAL ESPACIAL	
Gaudeix realitzant puzles, laberints, o activitats visuals semblants.	
Li agrada molt dibuixar i pintar.	
Comprèn millor les explicacions a través de mapes conceptuals, gràfiques, taules.	
Li és fàcil interpretar i llegir mapes i diagrames.	
Gaudeix imaginant idees i dibuixos de forma variada.	
Li agrada veure pel·lícules, diapositives, "power points" i altres representacions visuals.	
Aprèn millor les coses a través d'imatges.	
Li diverteixen els puzles i trencaclosques en tres dimensions.	
Dibuixa figures molt avançades per la seva edat.	
Fa construccions tridimensionals amb facilitat.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA CINETICOCORPORAL	
Gaudeix molt amb les manualitats.	
És una persona activa i li agrada el moviment.	
Mostra habilitat en la coordinació visuomotora.	
Li agrada l'esport i jugar a l'aire lliure.	
Són importants per a ell/a les habilitats artístiques: la dansa, el teatre i el mim.	
Imita intel·ligentment els gestos i moviments característics dels altres.	
Es diverteix amb els jocs tradicionals o multiculturalmentals.	
Li agrada desfer les coses i tornar-les a muntar.	
Sovint toca el que veu.	
Sobresurt en algun esport.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA MUSICAL	
Aprèn els ritmes fàcilment.	
Li agradaria tocar un instrument.	
És capaç de diferenciar els sorolls ambientals.	
Canta cançons apreses fora de l'escola.	
Sap diferenciar la música quan sona bé o està desafinada.	
Té una manera rítmica de parlar i de moure's.	
Té bona veu per cantar.	
Li resulta fàcil posar ritme a un poema o canviar la lletra d'una cançó.	
Li agrada tot tipus de música i busca ocasions per escoltar-la.	
Recorda fàcilment les melodies i cançons.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA NATURALISTA	
Li interessen els documentals que fan referència a la natura.	
Li agraden les sortides culturals que tenen relació amb el medi ambient.	
Formula preguntes i busca informació addicional sobre un tema treballat.	
Té facilitat per classificar objectes segons les seves propietats físiques i materials.	
Són importants per a ell/a els animals.	
Li agrada fer experiments i observar les transformacions que es produeixen.	
És capaç de preveure el resultat de les experiències abans de fer-les.	
Té un gran coneixement sobre temes relacionats amb les ciències naturals.	
Detalla les seves explicacions sobre el funcionament de les coses.	
Gaudeix en les classes de coneixement del medi.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA INTERPERSONAL	
Li resulta agradable la convivència amb els altres.	
Li agrada conversar i parlar amb tothom.	
Aprèn millor en grup.	
Sembla un líder natural.	
Li agrada ajudar els altres i resoldre els seus problemes.	
Té dos o més amics íntims.	
Li agrada conèixer nous amics.	
Comparteix el seu temps ensenyant informalment els altres.	
Gaudeix jugant amb els altres companys.	
Els companys de la classe busquen la seva companyia.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA INTRAPERSONAL	
Manifesta un gran sentit d'independència.	
Té un sentit realista de les seves virtuts i defectes.	
Treballa i estudia bé estant sol.	
Expressa amb claredat els seus sentiments: alegria, tristesa...	
S'esforça quan creu que una cosa val la pena.	
Té una bona autoestima.	
Necessita saber el perquè de les coses.	
És capaç d'aprendre dels seus èxits i fracassos en la vida.	
Manifesta una gran força de voluntat i capacitat per automotivar-se.	
Té alguna afició de la qual no parla gaire amb els altres.	
Total punts	

INTEL·LIGÈNCIA EXISTENCIAL O ESPIRITUAL	
Li desperta interès pensar què hi ha després de la vida i de la mort.	
Vol saber perquè vivim, pensem, estimem.	
Pregunta si hi ha algú superior als homes.	
Vol col·laborar per fer un món millor sense guerres, ple d'amor i en pau.	
Pregunta com neixen, creixen i viuen les persones, els animals i les plantes.	
Està preocupat per la mort de les persones que estima.	
Fa l'esforç de millorar cada dia i dedica part del seu temps a l'ajuda als altres.	
Estima i ajuda els companys més desvalguts.	
Pregunta si són els científics els qui es preocupen i governen el nostre planeta.	
Té necessitat d'estimar i ser estimat.	
Total punts	

Exret d'*Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09. L'autor d'aquesta taula és Walter McKenzie (1999).

Full de recollida de la puntuació de la graella del mestre/a i pares o tutors legals

De l'alumne/a.....

Data.....

100																				
90																				
80																				
70																				
60																				
50																				
40																				
30																				
20																				
10																				
	Lingüística		Logicomatemàtica		Visual espacial		Cineticocorporal		Musical		Naturalista		Interpersonal		Intrapersonal		Espiritual o existencial			

Exret d'Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09.

4.4. Graelles de valoració per detectar capacitats a alumnes a partir de cicle mitjà de primària

Aquestes graelles les han d'emplenar per separat:

- l'alumne o alumna;
- els pares o tutors legals;
- el tutor/a, o mestre/a.

Criteri de valoració

A fi de detectar precocitat, talents o aptituds molt bones en determinats àmbits o tipus d'informació han de coincidir puntuacions elevades en les graelles emplenades pels pares o tutors legals i en les emplenades per mestres.

S'ha de tenir present que és força habitual que la puntuació assignada pels pares sigui més elevada que l'atorgada pels mestres.

4.4.1. Graella de valoració per a l'alumne/a

A partir del cicle mitjà de primària.

Nom i cognoms:..... Edat:.....

Curs: Centre: Data:.....

Puntuació: Cada ítem s'ha de puntuar de l'1 al 10.

El valor 1 indica que no hi estàs gens d'acord i el valor 10 manifesta que hi estàs completament d'acord.

APRENTATGES	
Aprenc amb molta facilitat i rapidesa.	
M'agrada molt observar les coses.	
Tinc molta memòria.	
Busco molta informació sobre temes que són del meu interès.	
Penso que el que aprenc a l'escola m'és útil per a la meva vida.	
Quan un tema m'interessa, faig moltes preguntes que no fan els meus companys.	
El que aprenc en una assignatura em serveix per a les altres.	
Tinc curiositat per saber les coses.	
Estic sempre atent/a a les explicacions.	
Tinc moltes ganes d'aprendre.	
Total punts	

CREATIVITAT	
Tinc un elevat sentit de l'humor.	
M'agrada experimentar noves maneres de fer les coses.	
Responc molt bé a les preguntes del professor/a.	
Tinc punts de vista diferents dels dels meus companys.	
Puc donar diverses respostes davant d'un problema.	
Els meus escrits i dibuixos són originals.	
Tinc predisposició a la fantasia i habilitat per imaginar.	
Sóc capaç de veure amb humor situacions que no semblen còmiques.	
No em conformo fàcilment amb les coses.	
Per a mi és fàcil adaptar-me a noves regles.	
Total punts	

MOTIVACIÓ	
Sóc persistent per aconseguir els meus objectius.	
Tinc un interès mantingut per certs temes i problemes.	
Faig sempre moltes preguntes per satisfer la meva curiositat.	
M'agrada saber com funcionen les coses.	
Amb poca motivació faig els treballs.	
Prenc la iniciativa per fer un treball, un joc.	
Gaudeixo aprenent pel sol fet d'aprendre.	
Veig els problemes com un repte i m'agrada trobar les solucions.	
Vaig content a l'escola.	
Tinc habilitat per concentrar-me intensament durant un llarg període de temps.	
Total punts	

PSICOMOTRICITAT	
Sóc molt bo en esports.	
Tinc habilitat manual, faig bona lletra, faig dibuixos amb precisió.	
Sóc un dels millors en el gimnàs.	
M'agrada fer equilibris.	
Sé moure'm al compàs d'un ritme.	
Sóc molt àgil.	
Tinc un esport favorit.	
M'agraden tots els jocs de moviment.	
Utilitzo gestos i expressions facials per comunicar-me.	
Els companys em volen en el seu equip.	
Total punts	

AUTOCONCEPTE	
Sóc ben valorat/ada pels professors.	
Tinc bones idees.	
Els meus companys de classe m'accepten bé.	
Penso que sóc una persona llesta.	
Sóc molt obert/a de caràcter i parlo amb tothom.	
Dins la meva família sóc una persona important.	
Faig molt bé el treball en el col·legi.	
M'agrada veure els altres contents.	
Normalment estic content.	
Estic a gust amb la meva persona.	
Total punts	

SOCIALIZACIÓ	
Accepto els jocs i les idees dels meus companys.	
És fàcil per a mi fer nous amics.	
Els companys accepten les meves idees.	
M'agrada treballar en grup.	
Participo en els jocs i activitats dels meus amics.	
Sempre que puc, ajudo els companys que ho necessiten.	
Em trien dels primers per anar a jugar.	
Em porto bé amb tothom.	
Tinc 2 o 3 bons amics.	
Els amics em conviden a les festes.	
Total punts	

Extret d'*Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09. L'autor d'aquesta taula és Walter McKenzie (1999).

Full de recollida de puntuació de la graella de l'alumne/a

Alumne/a.....

Data.....

100												
90												
80												
70												
60												
50												
40												
30												
20												
10												
		Aprentatges		Creativitat		Motivació		Psicomotricitat		Autoconcepte		Socialització

Exret d'Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09.

4.4.2. Graella de valoració per a mestres i pares

A partir del cicle mitjà de primària.

Nom i cognoms:..... Edat:.....

Curs:..... Centre:..... Data:.....

Puntuació: Cada ítem s'ha de puntuar de l'1 al 10.

El valor 1 indica que no s'hi està gens d'acord i el valor 10 manifesta que s'hi està completament d'acord.

APRENTATGES	
Aprèn amb molta facilitat i rapidesa.	
És molt observador/a.	
Té molta memòria i reté la informació que li arriba.	
Adquireix molta informació sobre temes que són del seu interès.	
Té habilitats per transferir els aprenentatges a altres situacions.	
Fa moltes preguntes interessants i no habituals sobre un tema.	
És capaç de fer generalitzacions.	
Té bona predisposició envers els aprenentatges.	
Mostra gran capacitat d'atenció.	
Presenta molta curiositat intel·lectual.	
Total punts	

CREATIVITAT	
Té un elevat sentit de l'humor.	
Li agrada experimentar noves maneres de fer les coses.	
Dóna respostes intel·ligents, inusuals i úniques.	
És original, innovador en els seus punts de vista.	
Té capacitat per donar diverses respostes davant d'un problema.	
Els seus escrits i dibuixos són originals i amb una gran riquesa productiva.	
Té predisposició a la fantasia i habilitat per imaginar.	
Mostra tendència a veure amb humor situacions que no semblen còmiques.	
És inconformista.	
Té flexibilitat pel canvi i per adaptar-se a noves regles.	
Total punts	

MOTIVACIÓ	
És persistent per aconseguir els seus objectius.	
Té un interès mantingut per certs temes i problemes.	
Fa sempre moltes preguntes per satisfer la seva curiositat.	
Li agrada saber com funcionen les coses.	
Està motivat per la tasca escolar.	
Pren la iniciativa per fer les coses.	
Gaudeix aprenent pel sol fet d'aprendre.	
Veuen els problemes com un repte i li agrada trobar-hi les solucions.	
Necessita poca motivació externa per fer un treball que li agrada.	
Té habilitat per concentrar-se intensament durant un llarg període de temps.	
Total punts	

PSICOMOTRICITAT	
És molt hàbil per als esports.	
Té una bona motricitat fina.	
Presenta una bona coordinació de moviments.	
Manté un bon equilibri.	
Es mou amb elegància.	
És àgil.	
Li agrada un esport determinat.	
Li agraden tots els jocs de moviment.	
Utilitza gestos i expressions facials amb gràcia i facilitat per comunicar-se.	
Els companys el volen en el seu equip.	
Total punts	

PERSONALITAT	
És responsable.	
Té una bona autoestima.	
Li agrada treballar en grup.	
Té amics de la seva edat.	
És de caràcter obert.	
Li agrada jugar i conversar amb els companys de classe.	
És sensible davant les necessitats dels altres.	
És líder dins el seu grup.	
Li preocupen els temes més abstractes del bé i el mal, la justícia i la injustícia.	
És ben acceptat pels seus companys.	
Total punts	

SOCIALIZACIÓ	
Accepta els jocs i les idees dels seus companys.	
És fàcil per a ell/a fer nous amics.	
Els companys accepten les seves idees.	
Li agrada treballar en grup.	
Participa en els jocs i activitats dels seus amics.	
Sempre que pot, ajuda els companys que ho necessiten.	
El trien dels primers per anar a jugar.	
Es porta bé amb tothom.	
Té 2 o 3 bons amics.	
Els amics el conviden a les festes.	
Total punts	

Exret d'Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09.

Full de recollida de la puntuació de la graella del mestre/a i pares o tutors

Alumne/a.....

Data.....

100												
90												
80												
70												
60												
50												
40												
30												
20												
10												
		Aprentatges		Creativitat		Motivació		Psicomotricitat		Personalitat		Socialització

Extret d'Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva, treball elaborat per M. Teresa Gómez Masdevall en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09.

5. L'AVALUACIÓ PSICOPEDAGÒGICA

L'avaluació psicopedagògica té la finalitat de confirmar que un determinat alumne té altes capacitats. A les escoles aquesta avaluació l'han de fer els equips d'orientació i assessorament psicopedagògic (EAP) i als instituts el professional de l'EAP o un professor de l'especialitat d'orientació. El Departament d'Ensenyament té una guia d'actuació a disposició d'aquests professionals.

No sempre que un alumne tingui un bon rendiment escolar o unes altes capacitats cal portar a terme una avaluació psicopedagògica. Per a molts alumnes pot ser suficient que els mestres i professors ajustin les seves propostes de treball i el seu nivell d'exigència a les seves capacitats i motivacions. Cal sol·licitar l'avaluació psicopedagògica sempre que es consideri necessari i, especialment, en els supòsits següents:

1. Quan el tutor o tutora o l'equip de professors consideri que les propostes de treball que té programades per a l'alumne a l'aula i/o en petit grup no s'ajusten a les necessitats de l'alumne.
2. Quan tot i tenir un bon rendiment acadèmic l'alumne o alumna manifesti moltes dificultats en les seves relacions socials, conducta o d'adaptació escolar.
3. Quan en l'entorn familiar es manifestin indicis que un alumne pot tenir altes capacitats.
4. Quan els pares ho sol·licitin a efectes de presentar-se a una convocatòria d'ajuts que així ho estableixi entre els requisits.

5.1. Model d'autorització dels pares o tutors per dur a terme l'avaluació psicopedagògica

Autorització dels pares i mares o tutors legals per a realitzar l'avaluació psicopedagògica de precocitat o altes capacitats

..... i/o....., pare, mare o tutors legals de l'alumne/a matriculat/ada en el centre i amb domicili a efectes de notificació al municipi carrer..... núm. CP i telèfon/s

AUTORITZEN

(Marqueu amb una X el que correspongui)

NO AUTORITZEN

iniciar el procés d'avaluació psicopedagògica necessari per a la detecció de la precocitat intel·lectual o les altes capacitats del seu fill o filla.

El pare, la mare o tutor/a legal de l'alumne/a

signatura

signatura

..... d de 20.....

5.2. Procediment per sol·licitar l'avaluació psicopedagògica

En el cas que les famílies vulguin confirmar o reavaluar el resultat de l'avaluació psicopedagògica amb un professional extern, amb anterioritat o com a conseqüència d'aquesta avaluació, s'ha de respectar la decisió de la família i l'informe que se'n derivi s'utilitzarà com una font més d'informació.

Tanmateix, si la família ja té una avaluació externa, no cal repetir-la.

Procediment a seguir

1. La família o el professorat detecta característiques que poden indicar altes capacitats d'un alumne.
2. Arran d'aquest fet, el director/a del centre docent sol·licita a l'equip orientació i assessorament psicopedagògic (EAP) en el cas de les escoles i a l'EAP o al departament d'orientació per als instituts que iniciï el procés d'avaluació psicopedagògica de l'alumne o alumna.
3. El professional de l'EAP o l'orientador/a analitza la informació aportada per la família i els mestres i, si considera que és necessari, inicia el procés d'avaluació psicopedagògica.
4. El professional de l'EAP o l'orientador/a elabora un informe amb el resultat de les valoracions i propostes que escaiguin.
5. La família i l'equip docent són informats del resultat de l'avaluació de les mesures educatives programades i se'ls lliura l'informe.
6. L'equip docent planifica i porta a terme la resposta educativa requerida per l'alumne.
7. Es realitza un seguiment de les mesures adoptades per, si escau, valorar-ne la continuïtat i/o modificació.
8. A l'educació primària, si l'avaluació psicopedagògica s'ha fet durant els primers cursos, caldrà fer una nova avaluació quan l'alumne cursi 6è de primària.

5.3. Informe d'avaluació psicopedagògica

1. Dades de l'alumne o alumna.
2. Competència cognitiva.
3. Altres dades d'interès.
4. Conclusions a partir de les dades de què es disposen.
5. Orientacions, estratègies i propostes de treball per al professorat i les famílies.
6. Proposta de data de nova avaluació psicopedagògica, si escau.
7. Aquest informe va signat pel professional de l'EAP o de l'orientador o l'orientadora.

6. PAUTES D'ACTUACIÓ

6.1. Eixos bàsics d'intervenció

El tipus d'excepcionalitat marca importants matisos en tota intervenció curricular. En general, tota intervenció adreçada als alumnes superdotats i amb talents hauria de preveure els elements següents:

1. Completar i/o ampliar els continguts normals de determinades àrees o materials.
2. Treballar els objectius de socialització i les habilitats comunicatives amb els nens poc competents en aquestes àrees.
3. La integració de l'alumne o alumna amb el seu grup de companys.

Sempre que l'edat dels alumnes ho permeti, és molt positiu **pactar** amb ells activitats d'ampliació, treballs d'investigació, aprenentatge per descobriments, per si acaba els treballs abans que els companys. També en quins moments o en quines assignatures és més convenient que rebin recolzaments fora de l'aula, etc.

És necessari tenir ben planificades les activitats que s'han de realitzar, amb l'objecte que tots els alumnes puguin treballar en funció de les seves capacitats i que el professor no es trobi amb estudiants que ja han acabat i que no saben què fer, mentre que altres encara continuen amb les activitats presentades. Com més heterogeni sigui el grup, major haurà de ser l'organització de l'aula.

Un tipus de metodologia poc recomanable amb aquests alumnes consisteix a obligar-los a fer les mateixes activitats que els seus companys (fins i tot sabent que ja les dominen), i quan les hagin acabat donar-los més quantitat de treball sense variar-ne la dificultat, el nivell d'abstracció, etc. Així només aconseguirem que treballin més a poc a poc i cada vegada amb una menor motivació.

Les propostes de treball que es concretin per a un alumne o grup d'alumnes, variaran pel que fa a les activitats a realitzar i el lloc on s'han de realitzar en funció de les característiques i motivacions dels mateixos alumnes i també del tipus d'activitats. Algunes les poden realitzar a la mateixa classe amb tot el grup, si se'n varia el grau d'aprofundiment, la metodologia amb què s'ha de resoldre l'activitat, etc., altres serà més convenient realitzar-les en petit grup. A les escoles es poden preveure com a activitats de suport escolar personalitzat (SEP), als instituts, organitzades amb grups flexibles o aprofitant els crèdits optatius. A l'últim, i per a alguns alumnes amb els quals l'objectiu sigui treballar programes concrets de millora d'habilitats comunicatives o de relació social, algunes activitats potser caldrà realitzar-les de manera individual durant el temps d'aplicació del programa.

Les activitats que s'organitzin no cal que vagin sols adreçades als alumnes amb altes capacitats, també hi poden participar els alumnes que tenen un gran interès i motivació o un molt bon nivell en les matèries que s'hi treballen.

6.2. Pràctiques docents que afavoreixen l'atenció als alumnes

ACCIONS QUE FACILITEN	ACCIONS QUE DIFICULTEN
Crear a l'aula una atmòsfera de comprensió i respecte per a tots, acceptant l'existència de diferències individuals.	Permetre que els companys els tractin d'una manera diferent o que l'alumne es tanqui en si mateix, se senti diferent o superior.
Utilitzar una metodologia flexible i oberta: aprenentatge per descobriments, aprenentatge cooperatiu, per projectes.	Utilitzar gairebé sempre una metodologia expositiva, unitària i grupal.
Organitzar els espais i el temps de manera flexible , de manera que els alumnes puguin treballar a diferents ritmes.	Programar de tal manera que tots els alumnes hagin de fer el mateix, de la mateixa manera i al mateix temps durant tota la jornada escolar.
Fomentar el diàleg i la comunicació , dedicant un temps a l'aula per a la conversa, estimulant el fer preguntes sense inhibicions i animant els alumnes a buscar respostes, com per exemple els grups interactius.	Dissenyar un ensenyament on els alumnes la major part del temps escolten, realitzen treball individualment i reproduïen el que els ha explicat el mestre o professor.
Facilitar l' autonomia en l'aprenentatge: <ul style="list-style-type: none"> • Donar suport a les iniciatives o projectes que sorgeixin de manera espontània, facilitar l'adquisició d'estratègies de cerca d'informació i plantejament de preguntes. • Possibilitar l'accés a materials i fonts d'informació perquè profunditzin autònomament en la seva àrea d'interès. 	<p>No donar cabuda, en la dinàmica de l'aula, a les iniciatives i suggeriments dels alumnes i no proporcionar accés a materials i fonts d'informació diverses.</p> <p>Centrar l'avaluació en els productes sense tenir en compte els processos.</p>
Potenciar el pensament divergent i independent en els alumnes: <ul style="list-style-type: none"> • Animar-los a buscar múltiples solucions als problemes. • Demanar-los que pensin en maneres inusuals per resoldre diferents conflictes. • Concedir el "dret a equivocar-se", a córrer riscos, cometre errors i fins i tot a fallar. • Fomentar el desenvolupament de diverses formes d'expressió i comunicació. 	Admetre només com a correctes solucions úniques, penalitzar l'error, rebutjar solucions alternatives o propostes diferents.
Reforçar i valorar expressament la creativitat i les idees originals. Motivar cap a l'aprenentatge permetent que la curiositat i interessos variats (propis d'aquests alumnes) tinguin cabuda a l'aula.	No valorar l'originalitat. Centrar l'avaluació únicament en processos memorístics i de reproducció. No tenir en compte els interessos concrets dels alumnes per integrar-los en la programació de l'aula.
Desenvolupar el judici crític , ensenyar a acceptar crítiques i donar-les, distanciar-se dels fets, definir pros i contres, distingir entre crítiques constructives i judicis de valor. Potenciar l'autocrítica.	Permetre que els alumnes admetin sense reflexionar ni valorar tot el que els ve donat, que no qüestionin mai els fets. No ensenyar a fer autocrítica ni autoavaluació.
Tenir en compte que encara que tinguin altes capacitats necessiten que se'ls ajudi, se'ls ensenyi i se'ls motivi cap al treball .	Tenir unes expectatives molt elevades constantment. "Esperar" d'ells que rendeixin sempre al màxim, que no cometin errors, que treguin les millors notes, que ho facin tot perfecte.
Tenir altes capacitats no significa tenir un alt rendiment en totes les àrees.	

ACCIONS QUE FACILITEN	ACCIONS QUE DIFICULTEN
<p>Afavorir l'autoestima de l'alumne. Elogiar de manera acurada i avaluar de manera realista. Reconèixer i valorar el seu esforç. Ajudar-los a ser realistes en la seva pròpia avaluació.</p> <p>Afavorir la integració social dels alumnes mitjançant la participació, la interacció i l'acceptació pel grup.</p> <p>Programar activitats per al desenvolupament social i afectiu (aprenentatge cooperatiu, competències socials, desenvolupament emocional...).</p> <p>Promoure el desenvolupament integral dels alumnes.</p>	<p>Elogiar exageradament (provoca que els elogis perdin el seu valor).</p> <p>Mostrar expectatives massa ambicioses.</p> <p>Centrar-se prioritàriament en el desenvolupament cognitiu i mental sense tenir en compte els aspectes socioemocionals.</p>

Extret d'*Actividades de ampliación para alumnado de altas capacidades. Orientaciones para el profesorado*, CREENA (2007).

6.3. Programes que es poden aplicar

<p>Ampliacions curriculars</p>	<p>Consisteix a afegir continguts al currículum ordinari i ampliar l'estructura de temes i continguts amb més informació. Per exemple, si s'està treballant els tipus de volcans, una bona ampliació pot consistir a cercar quins volcans hi ha en els diversos continents, classificar-los segons els tipus, i situar-los en un mapa del món. Amb aquesta tasca, l'alumne amplia l'objectiu central —tipus de volcans— amb exemples i informació geogràfica, alhora que, secundàriament, assenta les bases per a una ulterior elaboració del tema, és a dir, no s'ha apartat del contingut fonamental, però ha satisfet el seu ritme d'aprenentatge. Aquesta línia resulta òptima per a talents acadèmics i casos de precocitat. Igualment, si l'ampliació se centra en una sola matèria o àrea, és perfectament adient per als talents específics.</p>
<p>Entrenament metacognitiu</p>	<p>Aquest recurs s'empra per aprendre a gestionar els propis recursos cognitius i conductuals. En aquest sentit, també és d'ús genèric, però especialment apropiat per als casos en què es disposa de bons recursos. D'altra banda, acostuma a tenir efectes positius no només en l'aprofitament d'aptituds, sinó també en l'equilibració: evitar que només es facin servir els "punts forts" del perfil cognitiu. A diferència de l'enriquiment curricular, aquí s'introdueixen continguts extracurriculars, cosa que pot dificultar l'organització. Per aquesta raó, aquest tipus d'acció se sol realitzar fora de l'horari acadèmic. Pel que fa a la seva utilitat, els talents simples són els subjectes que més beneficis n'obtenen, especialment pels efectes equilibradors abans esmentats, mentre que talents acadèmics i superdotats solen desenvolupar recursos metacognitius de manera autònoma.</p>
<p>Enriquiment aleatori</p>	<p>És una forma d'abordar l'enriquiment que consisteix a planificar una sèrie de temes i activitats que incloguin continguts del currículum i d'altres externs, però vinculables. L'alumne, seguint les pròpies motivacions, tria els que li són més grats i els treballa de manera paral·lela a a les classes normals. La forma en què són treballats la defineix també el mateix alumne, realitzant un projecte previ de la tasca a dur a terme, el qual serà supervisat pel professor/a o orientador/a. En aquestes condicions, l'ajustament a les pròpies característiques es concreta de manera espontània i l'acció docent se centra a facilitar vies d'informació, suggeriments, etc. Es tracta d'un recurs flexible i aprofitable per tots els alumnes excepcionals que, per aquesta flexibilitat, minimitza els costos de planificació i de treball previ sobre els continguts. Si l'alumne no s'implica veritablement en el desenvolupament del projecte, pot conduir cap a un aprofitament baix, raó per la qual la supervisió ha de ser més contínua.</p>

<p>Acceleració de curs</p>	<p>Segons Borland (1989), “L’acceleració és un dels fenòmens més curiosos en el camp de l’educació. No puc pensar en cap altre en el qual hi hagi un abisme tan gran entre el que la investigació ha demostrat i el que la majoria dels docents creuen. La investigació en acceleració és tan uniformement positiva, els beneficis d’una acceleració apropiada són tan inequívocs, que és difícil entendre com s’hi pot oposar un docent.”</p> <p>L’acceleració consisteix en la reducció de la durada d’algun dels cicles de l’educació infantil i primària i en l’avançament de curs a l’educació secundària. Aquesta estratègia soluciona, els problemes d’avorriment i motivació. Pot servir també per millorar les relacions amb els companys, ja que són més madurs i es troben més bé amb companys més grans, però caldrà vetllar també per satisfer el desenvolupament socioemocional.</p> <p>Sol ser una mesura adequada per a alumnes amb alt ritme d’aprenentatge (talent acadèmic, precocitat).</p>
<p>Agrupament</p>	<p>Es fonamenta en el fet d’ajuntar alumnes de característiques o interessos semblants per treballar un determinat projecte, o una determinada matèria, per fer un treball de grup, etc. Acostuma a ser molt eficaç a l’hora de millorar la motivació i el rendiment. Segons la manera en què es concreti aquesta mesura té avantatges i inconvenients que s’han de valorar abans d’implementar-la.</p> <p>Si es tracta d’un agrupament a temps total pot resultar segregadora, en la mesura que els alumnes se socialitzen segons regles, nivells de comunicació i d’interacció restringits. En canvi, si es tracta d’agrupaments parcials (una part del temps, alguna matèria, activitats extraescolars, etc.), els beneficis queden més repartits.</p> <p>Els agrupaments flexibles o fora de l’horari lectiu, aprofitant, per exemple, l’espai del suport escolar personalitzat, poden ser, en aquest sentit, una bona alternativa.</p>

Extret d’*Alumnat excepcionalment dotat intel·lectualment*, d’A. Castelló i M. Martínez, Generalitat de Catalunya, 1999.

7. EL PLA INDIVIDUALITZAT

El Pla individualitzat (PI) és el conjunt de suports i adaptacions que un determinat alumne pugui necessitar en els diferents moments i contextos escolars i també és el document escrit on consten aquestes decisions.

El responsable del Pla individualitzat és el tutor amb la col·laboració de l'equip de mestres o de professorat de l'EAP, l'orientador i altres professionals que participen en l'atenció educativa de l'alumne/a. S'ha de comptar amb la col·laboració dels pares, mares o representants legals de l'alumne/a i de l'alumne mateix si la seva edat i circumstàncies personals ho aconsellen, i escoltar-los en el procés de la presa de decisions. El tutor o tutora és el responsable de la coordinació dels diferents professionals que hi intervinguin, de fer-ne el seguiment i ha d'actuar com a principal interlocutor amb la família.

El PI ha de ser aprovat pel director o directora del centre educatiu.

Tal com estableix l'Ordre EDU/296/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació primària i l'Ordre EDU/295/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria, cal deixar constància dels cursos que segueixi l'alumne amb un pla individualitzat a l'expedient acadèmic d'aquest alumne.

El PI s'ha d'elaborar en un termini màxim de 2 mesos, s'ha de revisar cada final de curs a fi d'ajustar-lo a l'evolució de l'alumne, i fer-ne un seguiment trimestral.

Model de pla individualitzat (PI)

Logotip del centre

Alumne/a	
Data de naixement	
Adreça	Telèfon
Etapa	Curs
Tutor/a	Any acadèmic
Centre educatiu	Professionals implicats
Adreça	Localitat
Adreça	Telèfon

1. Justificació

(Breu descripció dels motius pels quals es realitza el PI)

2. Durada prevista del pla individualitzat

Vigència	Curs.....	Curs.....	Curs.....
Data d'inici			
Previsió de seguiment (trimestral, cada final de curs, etc.)			

3. Proposta de treball i horari en què es realitzarà (lectiu o postlectiu)

Programa/adaptació/activitats que es realitzaran

Dia	Horari	Matèria	Activitats
Dilluns			Descripció sintètica
Dimarts			
Dimecres			
Dijous			
Divendres			
Dissabte			
Diumenge			

Signatura tutor/a

Signatura pares

4. Reunions de seguiment

Data	Resum reunió

8. PER SABER-NE MÉS: RECURSOS, MATERIALS, PUBLICACIONS

Publicacions i webs de les comunitats autònomes

Andalusia

CALERO, M. D.; GARCÍA, M. B.; GÓMEZ, M. T. *El alumnado con sobredotación intelectual. Conceptualización, evaluación y respuesta educativa*. Sevilla: Junta de Andalucía: Consejería de Educación, 2007. També disponible en línia a: <http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portal/com/bin/Contenidos/PSE/orientacionyatenciondiversidad/orientacion/elalumnadoconsobredotacionintelectual/1181901879305_libro_el_alumnado_con_sobredotacion.pdf> [Consulta: 4 de juny de 2012]

JUNTA DE ANDALUCÍA. [en línia] <www.juntadeandalucia.es/educacion/portal/com/bin/contenidos/PSE/orientacionyatenciondiversidad> (Web educatiu d'Andalusia). [Consulta: 4 de juny de 2012]

Illes Balears

ASOCIACIÓN BALEAR DE SUPERDOTADOS Y ALTAS CAPACIDADES (ABSAC). [en línia] <www.absacbaleares.com> Web educatiu de les Illes Balears d'atenció educativa als alumnes amb altes capacitats. [Consulta: 4 de juny de 2012]

Catalunya

CASTELLÓ, A.; MARTÍNEZ, M. *Alumnat excepcionalment dotat intel·lectualment*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1999.

Canàries

ARTILES, C.; ALVAREZ, J.; JIMÉNEZ, J. E. *Orientaciones para conocer y atender al alumnado con altas capacidades. Guía para las familias*. Tenerife: Consejería de Educación, Cultura y Deportes del Gobierno de Canarias, Dirección General de Ordenación e Innovación Educativa, 2002.

ARTILES, C.; ALVAREZ, J.; JIMÉNEZ, J. E. *Programa para la atención educativa al alumnado con altas capacidades de Canarias. Génesis y desarrollo en el primer año*. Tenerife: Gobierno de Canarias, Consejería de Educación, Cultura y Deportes, Dirección General de Ordenación e Innovación Educativa, 2003.

Castella i Lleó

CAÑO, M.; ELICES, J. A.; PALAZUELO, M. M. *Alumnos Superdotados. Un enfoque educativo*. Valladolid: Junta Castilla-León, 2003.

CAÑO, M.; ELICES, J. A.; PALAZUELO, M. M. *Necesidades educativas del alumno superdotado: Identificación y evaluación*. Valladolid: Junta Castilla-León, 2004.

Comunitat de Madrid

PEREZ, L.; DOMÍNGUEZ, P.; DÍAZ, O. *El desarrollo de los más capaces: guía para educadores*. Madrid: MEC, 1998.

PEREZ, L.; DOMÍNGUEZ, P. *Superdotación y adolescencia. Características y necesidades en la Comunidad de Madrid*. Madrid: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación, 2000

LOPEZ, B. [et al.]. *Alumnos precoces, superdotados y de altas capacidades*. Madrid: MEC, 2000.

REYZÁBAL, M. *Respuestas educativas al alumnado con sobredotación intelectual. Guía para elaborar el documento individual de adaptaciones curriculares de ampliación o enriquecimiento*. Madrid: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación, 2002.

SÁNCHEZ MANZANO, E. *Identificación de niños superdotados en la Comunidad de Madrid*. Madrid: Ministerio de Educación y Cultura: Consejería de Educación y Cultura de la Comunidad de Madrid: Fundación Rich: Fundación CEIM, 1999.

Navarra

ABAURREA, V.; GARCÍA, J. M. *Alumnado con Sobredotación Intelectual-Altas Capacidades*. Pamplona: Gobierno de Navarra, 1997. (Orientaciones para la Respuesta Educativa).

MARTÍNEZ, I.; OLLO, C. *El proceso evaluador de las necesidades educativas del alumnado con altas capacidades intelectuales*. Pamplona: Gobierno de Navarra: Departamento de Educación: Centro de Recursos de Educación Especial de Navarra (CREENA), 2009.

Comunitat Valenciana

AROCAS, E. [et al.]. *Orientaciones para la evaluación psicopedagógica del alumnado con altas capacidades*. Valencia: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura i Educació, 2002.

AROCAS, E.; MARTINEZ, P.; SAMPER, I. *La respuesta educativa a los alumnos superdotados y/o con talentos específicos*. Valencia: MEC: Generalitat Valenciana, 1994.

Altres publicacions

ACEREDA, A.; SASTRE, S. *La superdotación*. Madrid: Síntesis, 1998.

ACEREDA, A.; SASTRE, S. *El conocimiento de la superdotación en el ámbito educativo formal*. Santiago: Gersam, 1998.

ACEREDA, A. *Niños superdotados*. Madrid: Pirámide, 2000.

BENITO, Y. (coord.) *Problemática del niño superdotado*. Salamanca: Amaru, 1990.

BERCHÉ, J. *Guía (de supervivencia) para padres de niños superdotados*. Barcelona: Editorial Credeyta, 2001

ELLIS, J.; WILLINSKY, J. *Niñas, mujeres y superdotación*. Madrid: Narcea, 1999.

FEENSTRA, C. *El niño superdotado. Cómo reconocer y educar al niño con altas capacidades*. Barcelona. Medici, 2004

FREEMAN, J. *Cómo educar al niño inteligente*. Barcelona: Médici, 2003.

GÓMEZ, J. L. *Mi hijo es sobredotado. Y, ¿ahora qué?* Madrid: EOS, 2000.

IZQUIERDO, A. «El niño superdotado: concepto, diagnóstico y educación». A: GONZÁLEZ, E. (coord.). *Necesidades educativas específicas. Intervención psicoeducativa*. Madrid: Editorial CCS, 2003.

JIMÉNEZ, C. *La atención a la diversidad a examen: la educación de los más capaces en el sistema escolar*. Madrid, 2002. (Tendencias pedagógicas, 18).

MARC, J. L. *Los niños precoces*. Madrid: Narcea, 2004.

PADRÓN, I. *Las necesidades educativas especiales de todos los superdotados*. Madrid: Personal, 2002.

PERALTA, F.; REPÁRAZ, C. *Las nominaciones de los profesores en un proceso de identificación de alumnos de alta capacidad intelectual*. (Comunicación presentada al IX Congrés Nacional de Models d'Investigació Educativa). Málaga: 1999.

PÉREZ, L. «Bajo rendimiento académico y desintegración escolar en alumnos de altas capacidades». *Faisca, Revista de Altas Capacidades*, 1994.

PÉREZ, L.; DOMÍNGUEZ, P. *Escala para la evaluación de la aceleración*. Madrid: ICCE, 2001.

REGADERA, A.; SÁNCHEZ, C. *Identificación y tratamiento de los alumnos con altas capacidades. Adaptaciones curriculares: Primaria y E.S.O.* Valencia: Brief Ediciones, 2002.

SÁNCHEZ, E. (dir.). *Alumnos Superdotados: Experiencias educativas en España*. Madrid: Universidad Complutense, 2000.

Materials específics

Programes de desenvolupament cognitiu

ARTILES C. (dir. i coord.). *Programa de enriquecimiento extracurricular*. Santa Cruz de Tenerife: Gobierno de Canarias: Consejería de Educación, Cultura y Deportes, 2005.

Activitats per estimular el pensament divergent en els alumnes d'educació primària (PREPEDI) de Canàries.

REGADERA, A.; SANCHEZ, J. L. *Cuadernos de entrenamiento cognitivo-creativo*. Valencia: Brief, 2004.

Són quaderns per a alumnat de primària i de secundària obligatòria que proposen problemes i situacions que han de resoldre utilitzant les seves habilitats intel·lectuals. Els factors que tenen en compte són: raonament lògic, raonament verbal, raonament matemàtic, memòria, atenció i percepció, creativitat, habilitats socials.

VIÑUELAS, M. I.; HERNANDEZ, M. A.; RODRIGUEZ, J.; MEGÍA, M. (supervisor). *Proyecto de inteligencia Harvard (segundo y tercer ciclos, 8 a 12 años)*. Madrid: CEPE, 1999.

És una adaptació del projecte d'intel·ligència Harvard, dissenyat per alumnat de secundària obligatòria per a l'alumnat de 8 a 12 anys. Pretén ajudar els alumnes a raonar, resoldre problemes, dominar el llenguatge i prendre decisions tot sent creatius.

Programes de desenvolupament personal i social

COBO, M. *Emociónate. Programa de desarrollo infantil en competencias emocionales*. Madrid: ICEE. (2006)

És un programa de desenvolupament de les competències emocionals, amb un text per als alumnes i una guia per al mestre, per a cada cicle de l'educació primària. És una proposta d'aprenentatge experimental, basat en situacions amb les quals els alumnes poden identificar-se i, a partir de les seves experiències, reflexionar, discutir i exposar.

GROP. *Educación emocional. Programa para la educación primaria (6-12 anys)*. Barcelona: CISSPRAXIS, 2003.

Presenta un material organitzat en cinc blocs: consciència emocional, regulació d'emocions, autoestima, habilitats socioemocionals i habilitats de vida. Per a cada cicle de l'educació primària proposa cinc activitats a cada bloc.

TRIANES, M. V. *Educación y competencia social. Un programa en el aula*. Archidona: Aljibe, 1996.

És un programa per treballar les habilitats socioafectives de l'alumne, des de la perspectiva individual i de grup. S'estructura en tres mòduls: millorar el clima de classe, resoldre conflictes amb els altres sense barallar-nos i aprendre a ajudar i cooperar. Serveix a nens des de segon de primària fins a primer de secundària inclòs.

Activitats a l'aula

GÓMEZ MASDEVALL, M. T. *Estratègies d'intervenció amb alumnat de necessitats educatives especials per altes capacitats, dins l'escola inclusiva*, treball elaborat en el marc de la llicència d'estudis retribuïda concedida pel Departament d'Ensenyament el curs 2008-09.

El capítol IV (pàg. 97-168) proposa gran quantitat d'estratègies organitzatives i didàctiques per fer a l'aula, a primària i a secundària, amb models d'activitats i avaluació.

Associacions i fundacions

Associació Promotora d'Ajuda a Nens i Joves amb Altes Capacitats (FANJAC)
www.fanjac.org

Associació de Famílies d'Infants Superdotats (AFINS)
www.afins.org

Confederación Española de Altas Capacidades Intelectuales (CONFINES)
www.confines.es

Fundació Javier Berché
www.fundacionjavierberche.org

BIBLIOGRAFIA

ALONSO, J. A.; RENZULLI, J. S.; BENITO, Y. *Manual Internacional de Superdotados*. Madrid: EOS, 2003.

ALONSO, J. A. *Adaptación escolar y social del superdotado de 6 a 16 años (Tesis doctoral)*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 1995.

ÁLVAREZ, B. *Alumnos de altas capacidades. Identificación e intervención educativa*. Madrid: Bruño, 2000.

BERCHÉ, J. *La superdotación infantil: del mito a la realidad*. 3a ed. Barcelona: ISEP editorial, 1999.

GÓMEZ MASDEVALL, M. T.; MIR, V. *Altas capacidades en niños y niñas. Detección, identificación e integración en la escuela y en la familia*. Madrid: Ed. Narcea, 2011

GUIRADO, A.; BALAGUÉ, P.; VELA, Rosa M. [i altres]. *Inclusió educativa i altes capacitats intel·lectuals*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Departament d'Ensenyament, 2010.

GUIRADO, A.; SERRAT, A. *La superdotació als centres d'Educació Infantil i Primària dels Serveis Territorials d'Educació de Girona: creences dels professionals de l'educació, mestres i equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), sobre la detecció d'aquests alumnes i les mesures d'intervenció educativa*. Barcelona, 2008.

HUME, M. *Los alumnos intelectualmente bien dotados*. Barcelona: Edebé, 2000.

JIMÉNEZ, C. *Diagnóstico y educación de los más capaces*. Madrid: UNED, 2000.

MARTÍNEZ, M.; CASTELLÓ, A. *Los perfiles de la excepcionalidad intelectual*. A: CASTAÑEDA, S. (ed.). *Psicología Educativa: Teoría en la práctica*. México: El Manual Moderno, 2003.

MARTÍNEZ, M.; GUIRADO, A. *Alumnado con altas capacidades*. Barcelona: Graó, 2010. (Escuela Inclusiva: alumnos distintos pero no diferentes; 2).

MARTÍNEZ, M.; GUIRADO, A. *Altas capacidades intelectuales*. Barcelona: Graó, 2012. (Crítica y Fundamentos, 36).

MARTÍNEZ, M.; REHBEIN, I. *Educando la excepcionalidad en el aula*. A: CASTAÑEDA, S. (ed.). *Psicología Educativa: Teoría en la práctica*. México: El Manual Moderno, 2003.

MÖNKES, F. J.; PLUFGER, R. *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective*. Nijmegen: Radbound University Nijmegen, 2005.

PRIETO, M. D.; CASTEJÓN, J. L. *Los superdotados: esos alumnos excepcionales*. Málaga: Ediciones Aljibe, 2000.

RAYO, J. *Quiénes y cómo son los superdotados. Implicaciones familiares y escolares*. Madrid: EOS, 2001.

REGADERA, A.; SÁNCHEZ, C. *Identificación y tratamiento de los alumnos con altas capacidades. Adaptaciones curriculares: Primaria y E.S.O.* Valencia: Brief Ediciones, 2002.